KAUPAN LIITTO

23.11.2023

Viite U 60/2023 vp

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Kaupan liiton lausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi digitaalisen euron käyttöönotosta (digieuroasetus)

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt lausuntoa otsikkoasiassa. Kaupan liitto kiittää talousvaliokuntaa lausuntopyynnöstä ja lausuu asiassa seuraavaa:

Yleisesti digitaalisesta eurosta

Kaupan liitto kannattaa digitaalisen euron kehitystyötä ja Euroopan keskuspankin maksutavalle asettamia tavoitteita. Digitaaliseen vähittäismaksamiseen tarvitaan lisää kilpailua sekä eurooppalainen vaihtoehto kansainvälisille maksukorteille, joiden käsiin digitaalinen maksaminen on Euroopassa keskittynyt. Lisääntyvä kilpailu alentaisi kaupan alan yritysten ja kuluttajien kustannuksia. Kaupan liitto kannattaa valtioneuvoston kantaa, jossa se suhtautuu myönteisesti kilpailun lisäämiseen vähittäismaksamisen markkinoilla, palvelutarjoamassa ja infrastruktuurissa.

Kaupan liitto korostaa, että digitaalinen euro toisi nykyisten maksutapojen rinnalle vaihtoehtoiseen teknologiaan perustuvan ja eurooppalaisen maksutavan, joka parantaisi maksujärjestelmän resilienssiä sekä vahvistaisi osaltaan huoltovarmuutta.

Digitaalisen euron jatkokehittämisessä tulee varmistaa, että digitaalisen euron vastaanottamisesta ei aiheudu kohtuuttomia kustannuksiin kaupoille, digitaalisen euron käyttö on helppoa niin kuluttajille kuin kaupan alan yrityksille, ja että kauppojen sopimusvapautta ei rajoiteta. Maksutavan tulee myös tarjota mahdollisemman korkea yksityisyyden suoja niin sitä käyttäville kuluttajille kuin tuotteita ja palveluita myyville kauppaille.

Kaupan liitto korostaa, että digitaalinen euro mahdollistaisi keskuspankkirahalla maksamisen myös verkkokaupassa. Tällä hetkellä tämä on mahdollista vain käteisen avulla kivijalkakaupassa.

Digitaalisen maksamisen markkinasta Suomessa

Suomessa digitaalinen vähittäismaksaminen on keskittynyt kansainvälisten maksukorttiyhtiöiden käsiin. Suomessa on luovuttu 2010-luvulla kansallista maksukorteista, minkä takia suomalaiset pankki- ja luottokortit toimivat Visan ja MasterCardin hallinnoimien järjestelmien pohjalta.

Suomen Pankin julkaisi vuonna 2022 selvityksen *Vähittäismaksamisen kustannukset: mitä maksaminen maksaa?* Selvityksestä todetaan, että korttitapahtumien hyvityspalvelua käyttävä kauppias maksaa kullekin tilitettävälle korttitapahtumalle erikseen laskettavan palkkion,

Kaupan liitto ry
Eteläranta 10, PL 340
FI-00130 Helsinki
Kauppa.fi

kauppiasprovision, ja että valtaosa kauppiaiden korttimaksamisen menoista syntyy kauppiasprovisioista: vuonna 2020 kauppiasprovisioiden kokonaissumma oli noin 121,4 miljoonaa euroa.

Selvityksen johtopäätöksissä todetaan seuraavaa:

Digitalisoitumisen edut eivät kuitenkaan näyttäisi hyödyttäneen kaikkia osapuolia tasapuolisesti, sillä kauppiaiden korttimaksamiseen liittyvät yksikkökustannukset eivät näyttäisi laskeneen viime vuosina, vaan ennemminkin päinvastoin. Yhtenä syynä tälle on se, että kansainväliset maksukorttiyhtiöt ovat nostaneet EU-sääntelyn ulkopuolelle jääviä hintoja, mikä on heijastunut kaupalta veloitettaviin kustannuksiin. Viime kädessä maksamisen kustannukset peritään kuluttajilta, vaikka välitön maksaja olisikin jokin muu osapuoli. Siksi vähittäismaksamisen kustannustehokkuudella on merkitystä koko kansantalouden kannalta. Koska kauppiaat eivät voi veloittaa kuluttajilta erillisiä lisämaksuja yleisimpien maksuvälineiden käytöstä, maksamisen todelliset kustannukset eivät ole läpinäkyviä. Tällöin seurauksena voi olla yhteiskunnallisesti tehottomien ja kalliiden maksuvälineiden liiallinen käyttö.

Euroopan keskuspankki ja Euroopan komissio ovat nostaneet eurooppalaisen vähittäismaksamisen ja sen kilpailukyvyn parantamisen yhdeksi kärkihankkeekseen tulevina vuosina. Euroopan vähittäismaksumarkkinat ovat edelleen hyvin hajanaiset ja epäyhtenäiset. Tämä hyödyttää muutamaa suurta globaalia toimijaa, jotka hallitsevat pitkälti Euroopan korttimaksumarkkinoita. Kansainvälisiä maksukorttiyhtiöitä lukuun ottamatta kuluttajilla ei ole käytössään yhtään digitaalista maksutapaa, joka toimisi kivijalka- ja verkkokaupoissa kaikkialla Euroopassa. Eurooppalaisella tasolla on jo aloitettu toimia näiden haasteiden ratkaisemiseksi

Kaupan liitto korostaa, että Suomessa maksaminen tapahtuu valtaosin digitaalisesti. Kuten valtioneuvoston kirjelmässä todetaan, vuoden 2020 SPACE-tutkimuksen mukaan fyysisissä kauppapaikoissa tapahtuvista (kaikista) maksutapahtumista noin 81 prosenttia muodostuu sähköisistä maksutapahtumista. Tämän lisäksi on syytä todeta, että keskuspankkirahalla (käteisellä) ei voi maksaa verkkokaupoissa, joiden käyttö kuluttajien keskuudessa yleistyy jatkuvasti. Lisäksi on tärkeää huomata, että nopeasti yleistynyt mobiilimaksaminen perustuu valtaosin kansainvälisten korttiyhtiöiden maksuratkaisuihin eli ne ovat teknisesti korttimaksuja.

Kaupan liitto arvioi, että kansainvälisten korttiyhtiöiden asema on datan paremman hyödyntämisen seurauksena vain vahvistumassa. Näin ollen tarve kilpailun lisäämiselle korostuu. Kaupan liitto arvioi, että digitaalinen euro lisäisi kilpailua digitaalisella vähittäismaksamisen markkinoilla, joka hyödyttäisi lopulta myös kuluttajia. Siksi digitaalisen euron valmistelua tulee jatkaa.

Laillisen maksuvälineen asema

Ehdotuksen artiklassa 7 todetaan, että digitaalisella eurolla on laillisen maksuvälineen asema, ja että digitaalisen euron asema laillisena maksuvälineenä tarkoittaa sen pakollista hyväksymistä täydestä nimellisarvosta ja sitä, että sillä on maksuvelvollisuudesta vapauttava vaikutus. Digitaalisen euron pakollisen hyväksymisen mukaisesti maksunsaaja ei saa kieltäytyä hyväksymästä maksuvelvoitteen täyttämiseksi maksuna tarjottua digitaalista euroa

Artikla 9:n mukaan maksunsaajalla on oikeus kieltäytyä digitaalisen euron vastaanottamisesta seuraavissa tapauksissa: a) kun maksunsaaja on yritys, joka työllistää alle kymmenen henkilöä tai jonka vuosittainen liikevaihto tai vuosittainen taseen loppusumma on enintään kaksi miljoonaa euroa tai joka on voittoa tavoittelematon oikeussubjekti, jollei se hyväksy vastaavia

Kaupan liitto ry
Eteläranta 10, PL 340
FI-00130 Helsinki
Kauppa.fi

digitaalisia maksuvälineitä, b) kun kieltäytyminen tehdään vilpittömässä mielessä ja jos kieltäytyminen perustuu laillisiin ja väliaikaisiin syihin suhteellisuusperiaatteen mukaisesti, kun otetaan huomioon konkreettiset olosuhteet, joihin maksunsaaja ei voi vaikuttaa; c) kun maksunsaaja on luonnollinen henkilö, joka toimii yksinomaan henkilökohtaisessa tai kotitalouttaan koskevassa toiminnassa; d) kun maksunsaaja on ennen maksua sopinut maksajan kanssa muusta maksutavasta, jollei 10 artiklasta muuta johdu.

Artiklan 10 mukaan maksunsaajat, jotka ovat velvollisia hyväksymään digitaalisia euroja, eivät saa käyttää sopimusehtoja, joita ei ole neuvoteltu erikseen, tai kaupallisia käytäntöjä, joiden tarkoituksena tai seurauksena on, että euromääräisten rahallisten velkojen maksajat eivät voi käyttää digitaalista euroa. Tällaiset sopimusehdot tai kaupalliset menettelyt eivät sido maksajaa. Sopimusehtoa ei pidetä erikseen neuvoteltuna, jos se on ennakolta laadittu ja jos maksaja ei ole näin ollen voinut vaikuttaa sen sisältöön, varsinkaan ennakolta muotoiltujen vakiosopimusten yhteydessä.

Kirjelmässään valtioneuvosto katsoo, että keskuspankkirahaa sen eri muodoissa tulisi pyrkiä sääntelemään pitkälti samoin ehdoin, jolloin digitaalisen euron asema laillisena maksuvälineenä tulisi olla verrannollinen eurosetelien ja kolikkojen vastaavaan asemaan, ottaen kuitenkin huomioon sekä digitaalisen maksamisen että käteisrahan ominaispiirteet.

Kaupan liitto huomauttaa, että komission esitys käteisen laillisen maksutavan asemasta on poikkeuksellisen tulkinnanvarainen, johon valtioneuvoston kannassa digitaalisen euron osalta viitataan. On myös syytä huomata, että komission käteisasetus ja digieuroasetus eivät ole keskenään yhteneväisiä.

Kaupan liitto toteaa, digitaalisia euron hyväksymistä koskevat velvoitteet ja sitä koskevat poikkeukset tulisi mahdollistaa kaupan alan yritysten sopimusvapauden, sillä myös kaupoilla tulee olla tosiasialliset edellytykset sopia maksajan kanssa vaihtoehtoisesta maksutavasta. Nyt toisin sopiminen on komission esityksessä tulkinnanvaraista. Kaupan liitto ehdottaa, että asetuksen jatkovalmistelussa täsmennettäisiin ja laajennettaisiin digitaalisesta euron vastaanottamisesta kieltäytymisen perusteita sopimusvapaus turvaten.

Digitaalisen euron maksupalveluista perittävät palkkiot

Kauppiasprovisiot ja siirtohinnat ehdotetaan artiklassa 17 säänneltäväksi siten, että ne eivät ylittäisi seuraavasta kahdesta vaihtoehdosta matalamman tasoa: a) digitaalisen euron palvelujen tarjoamisen todelliset kustannukset mukaan lukien kohtuullinen voittomarginaali, b) vaihtoehtoisten vertailukelpoisten maksutapojen kustannukset. Euroopan keskuspankin tulisi jatkuvasti seurata ja julkistaa maksamisen kustannusten ja hinnoittelun kehittymistä.

Kaupan liitto pitää komission ehdotusta hinnoittelun sääntelyn ja sen seurannan osalta kannatettavana, ja korostaa, että digitaalinen euro voi menestyä ainoastaan, jos se on eri osapuolille edullista käyttää. Digitaalisen euron tulee olla kauppiaille kustannustehokas ja edullinen suhteessa nyt käytettävissä oleviin maksutapoihin. Tälle on hyvät edellytykset, sillä keskuspankki on ilmoittanut, ettei se peri järjestelmämaksua (ns. scheme fee), maksutapahtumien selvitysmaksuja, eikä digitaalisen euron jakelijoilla ole lainkaan luottotappioriskiä, kun kuluttajan digieurolompakon arvo on keskuspankin taseessa.

Kaupan liitto ry
Eteläranta 10, PL 340
FI-00130 Helsinki
Kauppa.fi

Kaupan alan yrityksillä on rajoitettu neuvotteluvalta digitaalisen euron hyväksymistä koskevista palvelumaksuista ja ehdoista. Kaupat eivät lain mukaan voi erikseen laskuttaa näitä kuluja kuluttajilta. Tämän vuoksi kaupan alalle on erityisen tärkeää, että hinnoittelua säännellään.

Palvelumaksujen hinnoittelumallissa maksutapahtumien määrän kasvaessa yksikkökustannusten tulisi laskea. Näin ei tapahdu tällä hetkellä korttimaksamisessa, josta digitaalisen euron kustannustenjakoon on otettu mallia. Korttimaksamisen hinnoittelussa käytettyä prosenttipohjaista hinnoittelumallia ei tulisi sallia digitaalisen euron palvelumaksujen hinnoittelussa, sillä esimerkiksi korttimaksamisessa inflaation myötä kohonneista hinnoista syntyy korttiyhtiöille perusteettomia Windfall-voittoja.

Kaupan liitto pitää tärkeänä, että digitaalisen euron palvelumaksurakenne on mahdollisimman yksinkertainen ja läpinäkyvä. Kaupan liitto ehdottaa, että Suomen kannassa huomioitaisiin tarve maksutavan kustannustehokkuudelle ja hinnoittelun läpinäkyvyydelle sekä asetusta koskevissa jatkoneuvotteluissa varmistettaisiin, että palvelumaksuja säännellään.

Tekniset ominaisuudet

Kaupan liitto edellyttää, että digitaalisen euron tulee olla yhteensopiva olemassa olevien kassa- ja maksujärjestelmien kanssa. Näin voidaan välttää kaupoille aiheutuvia kustannuksia, jotka päätyisivät lopulta kuluttajien maksettavaksi. Lisäksi on tärkeää, että kuluttajien on helppo kytkeä digitaalisen euron lompakot omaan liikepankkitiliin, jotta saldorajan ylittävien saldojen siirtämisen automaattisesti (waterfall-toiminto) asiakkaan pankkitilille tai päinvastoin (esim. isompien ostosten yhteydessä) saadaan toimimaan. Digitaalisen euron saldorajaa määritettäessä tulee ottaa huomioon myös inflaation vaikutus hintoihin ja niiden muuttumiseen aikojen saatossa.

Artiklassa 22 todetaan, että digitaalisen euron käyttö- ja palveluominaisuuksien on oltava yksinkertaisia ja helppokäyttöisiä, myös vammaisille, toimintarajoitteisille ja sellaisille henkilöille, joiden digitaaliset taidot ovat rajalliset, sekä ikääntyneille henkilöille.

Kaupan liitto toteaa, että on ensiarvoisen tärkeää, että digitaalinen euro olisi kuluttajille ja kaupan alan yrityksille helppokäyttöinen, oli kyse maksamisesta verkkokaupassa tai kivijalkaliikkeessä. Digitaalisen euron tulee olla myös helppokäyttöinen maksutapa turisteille. Kaupan liitto pitää tärkeänä, että artiklassa 14 on määritelty maksupalveluntarjoajat tarjoamaan digitaalista osallisuutta koskevaa tukea vammaisille, toimintarajoitteisille tai sellaisille henkilöille, joiden digitaaliset taidot ovat rajalliset, sekä ikääntyneille henkilöille. Kaupan alan yrityksillä ei ole edellytyksiä tätä tehtävää hoitaa myyntitapahtumien yhteydessä.

Teknisten ominaisuuksien osalta valtioneuvosto pitää kannassaan tärkeänä, että digitaalisen euron ympäristö olisi tasapuolisesti avoin uusille yksityisille innovaatioille kyseisen ekosysteemin kautta. Kaupan liitto pitää valtioneuvoston kantaa kannatettavana. Digitaalisen euron toteutustavan on tuettava uusia innovaatioita ja mahdollistaa maksutavan myöhempi kehitystyö.

Artiklassa 23 todetaan, että digitaalisen euron on oltava käytettävissä digitaalisilla euroilla suoritettaviin verkkomaksutapahtumiin (online digital euro payment transactions) ja verkon ulkopuolisiin maksutapahtumiin (offline digital euro payment transactions) digitaalisen euron ensimmäisestä liikkeeseenlaskusta alkaen.

Kaupan liitto ry
Eteläranta 10, PL 340
FI-00130 Helsinki
Kauppa.fi

KAUPAN LIITTO

23.11.2023

Valtioneuvosto tukee lähestymistapaa, jossa digitaalinen euro mahdollistaisi sähköisen maksamisen myös ilman internetyhteyttä. Niin kutsuttu offline-käyttömahdollisuus voisi kasvattaa mahdollisuutta sähköiseen maksamiseen aiempaa useammissa käyttötapauksissa.

Kaupan liitto pitää valtioneuvoston kantaa kannatettavana. Offline-käyttömahdollisuus lisää vähittäismaksamisen toimintavarmuutta ja resilienssiä poikkeustilanteissa. On tärkeää, että tämä toiminnallisuus on mukana digitaalisen euron liikkeeseenlaskusta alkaen. Tällä hetkellähän käytännössä kaikki digitaaliset maksutavat vaativat toimiakseen verkkoyhteyden, niin korttimaksaminen kuin käteisen käyttökin (kassajärjestelmät). Lisäksi Kaupan liitto korostaa, että digitaalisen euron valmistelutyössä tulee varmistaa, että myös maksupalveluntarjoajien kuluttajille tarjoamat digitaalisen euron käyttöratkaisut tukevat Euroopan strategista riippumattomuutta ja ovat käyttäjilleen kyberturvallisia.

Resitaali 69:n mukaan digitaalisilla euroilla suoritettavien maksujen käsittelemiseksi verkossa tai verkon ulkopuolella on olennaisen tärkeää, että digitaalisen euron edustaratkaisujen palveluntarjoajat ja eurooppalaisten digitaalisen identiteetin lompakoiden liikkeeseenlaskijat saavat pääsyn mobiililaitteiden NFC-lähitiedonsiirtoteknologiaan (Near Field Communication). […] Sen vuoksi on tarpeen varmistaa, että mobiililaitteiden alkuperäiset valmistajat tai sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat eivät estäisi NFC-antennien ja suojattujen elementtien käyttöä, kun niitä tarvitaan digitaalisen euron palvelujen tarjoamiseen.

Kannassaan valtioneuvosto pitää tärkeänä, että mobiililaitteiden teknologiaa koskeva sääntely ajaa kilpailullisen ja yrittäjämyönteisen avoimen markkinatalouden periaatteita, jossa yksittäiset toimijat eivät voi portinvartija-asemassaan estää niin yksityisten, kuin julkisten innovaatioiden kehittymistä laitteiston ja ohjelmiston pohjalle.

Kaupan liitto pitää valtioneuvoston kantaa NFC-teknologian avaamisen osalta kannatettavana. NFC-pohjautuvat lähiluettavat maksuratkaisut ovat kuluttajalle arjessa helppokäyttöisiä verrattuna QR-teknologiaan pohjautuvaan, esimerkiksi mobiililaitteen kameralla luettavaan maksuratkaisuun. Tämän takia myös digitaalisella eurolla maksettaessa tulisi pystyä hyödyntämään NFC-teknologia.

Kohteliaimmin

Mari Kiviniemi
toimitusjohtaja
Kaupan liitto

Simo Hiilamo
edunvalvontajohtaja
Kaupan liitto

Kaupan liitto ry
Eteläranta 10, PL 340
FI-00130 Helsinki
Kauppa.fi